

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

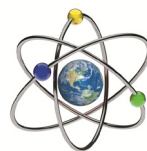
№3(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 422 sahifa,
16-mart, 2026-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Katta guruh tarbiyalanuvchilarida kasb haqidagi dastlabki tasavvurlarni shakllantirish metodikasini innovatsion ekotizim sharoitida takomillashtirish	18
Uralova Fotima Baxtiyor qizi	
Malakali sportchilarning kommunikativ qobiliyatlarini takomillashtirishda sotsiologik yondashuv (gandbolchilar misolida).....	23
G. A. Valiyeva	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida motor alaliyali bolalarni ruhiy va nutqiy rivojlantirish usullari	27
Suyunova Surayyo Ulash qizi	
Sog'lom bola ekotizimining asoslari: ovqatlanish, immunitet va rivojlanish	31
Israilova Xusnida Adilovna	
Mobil ilovalar yordamida mustaqil o'qishni rivojlantirish	37
Raximova Feruza Najmiddinova	
Biologiya darslarida muammoli ta'lim texnologiyasini qo'llash orqali mantiqiy fikrlashni rivojlantirish	42
Dauekeeva Gulistan Orinbaevna	
Talabalarga ingliz tilidagi matnlarni kommunikativ metod yordamida o'qish texnikasini takomillashtirish usullari	46
Mo'minova Mahliyo Axrorjonovna	
Velosiped haydashning afzalliklari.....	49
Raxmonova Go'zal Bobir qizi	
Компетентностный подход как стратегическая основа модернизации образования и его реализация в преподавании русского языка как иностранного в Узбекистане	54
Мирзакбарова Севда Бахиддиновна	
Umumta'lim maktablarida texnologiya fani mashg'ulotlarini tashkil etishning zamonaviy yondashuvlari va metodlari.....	58
Ziyamova Gulbaxor Tulabayevna	
Типы аббревиации в русском и узбекском языках: сравнительно-типологический анализ.....	62
Рахмонова Бахтигул Пайзилловна	
Maktabgacha ta'limda nutqni rivojlantirish jarayonida didaktik o'yinlardan foydalanish metodikasi	65
Abidjonova Mushtariybonu Qobiljon qizi	
Tarbiyaviy tadbirlarni samarali tashkil etishda maktabgacha ta'lim tashkiloti va ota-onalarning o'zaro hamkorlik masalalari.....	71
Sanayeva Surayyo Bobonazarovna, Jabborova Shaxina G'affor qizi	
Qadriyatli yondashuv asosida talabalarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalash mexanizmlarini takomillashtirish ..	76
G'aybullayev Quvonchbek G'olibovich	
Maktab o'quvchilarida stressga barqarorlik namoyon bo'lishining psixologik tahlili	83
Ismoilova N. Z.	
Yoshlar ma'naviyatini shakllantirishda milliy qadriyatlarning o'rni.....	87
Karshiyev Jaxongir Abdirayimovich	
Funksional savodxonlikni rivojlantirishda o'qish savodxonligining o'rni va ahamiyati	91
Xatamova Munisa Mamadulla qizi	
Transformatsiyalash tizimi asosida o'quvchilarning loyihalash kompetensiyalarini rivojlantirish samaradorligi	95
Jurayeva Zulayxo Islomovna	
Zamonaviy boshqaruv nazariyalarida rahbar muloqoti (transformatsion, kommunikativ va ishtirokchi boshqaruv yondashuvlari asosida).....	102
Islamova Difuza Dilshodovna	

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida pedagogik kompetentlikni tabaqalashgan yondashuv asosida rivojlantirish mazmuni	107
Begmatova Nasiba Mengnarovna	
Bo'lajak maxsus pedagoglarni inklyuziv ta'limda subyektlar faoliyatini o'rgatish metodikasi	112
Dilshodov Abrorjon Dilshodjon o'g'li	
Pre-Reading Activities to Enhance Foreign Language Reading Comprehension: Reading "The Adventures of Tom Sawyer" in 10–11 Grades	118
Djumaniyazova Zulfiya Kaliyevna	
Nutq aktlarini o'rgatishda autentik materiallardan foydalanishning metodik imkoniyatlari (filologik yo'nalish talabalari misolida)	122
Fayzulloeva Chevar G'ayrat qizi	
Yangi O'zbekistonda talaba-yoshlarni milliy yuksaltirishda jadid-marifatparvarlari ilgari surgan g'oyalarning o'rni va roli	125
Mamadaliyev Abduvoxid Maxsitaliyevich	
Gimnastikaning O'zbekistonga kirib kelish va rivojlanish tarixi	128
N. Q. Mamasidova	
Uglevodorodlar tarkibini aniqlashda massa ulushiga asoslangan reflektiv yondashuv (7-9-sinflar misolida)	131
Maxamadiyev Sharofiddin Jumaboyevich, Smanova Zulayxo Asanaliyevna	
Screencasting materiallarini yaratish va ularni o'quv jarayonida qo'llash	134
Maxmudova Dilfuza Meliyevna, Ergashov Niyozxon Ilyozxon o'g'li	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda so'z shakllanishini psixolingvistik asoslari	137
Moxirabonu G'aniyeva Adxam qizi	
Maktabgacha ta'limdagi muammolar va yechimlar: o'zbekiston respublikasi tajribasi	140
N. Sh. Miryusupova	
Interaktiv kartografik resurslar va ularning ta'lim jarayonida qo'llanilishining didaktik, kognitiv hamda metodik asoslari	143
Olimova Aziza Abdullayevna	
Mentorlik tizimining tarixiy ildizlari va rivojlanish bosqichlari	147
Oxunova Dilnoza Qaxxorjonovna, Abdumannonova Durdonaxon Shuxratjon qizi	
Talabalarining psixologik holati va stress omillarining prokrastinatsiyaga ta'siri hamda mustaqil ta'lim faoliyatini qo'llab-quvvatlash usullari	150
Razakov Farxod Kuvondikovich, Rajabov Hikmat Toshevich	
Talabalarni stulda o'tirgan qiyofachi portreti ranglavhasini ishlashga o'rgatish metodikasi	154
Sadatov Chori Xolmuradovich	
Organik kimyo fanini o'qitishda teskari ta'lim va texnologiyalarning ahamiyati	158
Umrbekova Maftuna Ulug'bek qizi, Babanazarova Ayzada Omirbaevna, Abdulkakimova Gulziyba Ziyatdinovna	
Duduqlanishni bartaraf etishda kompleks metodlarini qo'llashning samaradorligi	162
Xasanova Barnoxon Abdusattor qizi	
Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik kompetentligini takomillashtirish	165
Xolbozorova Nasiba Xolbozar qizi	
Проектирование персонализированных образовательных сценариев в дошкольном образовании средствами генеративного искусственного интеллекта	168
Пак Диана Александровна	
Bo'lajak pedagoglarni tayyorlashda STEAM yondashuvining roli	170
Atenov Jandarbek Dayrabay o'g'li	
Innovatsion ta'lim muhitida talabalarining kasbiy muloqot kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik asoslari	173
Bo'ltakov Sanjarbek Xazratqul o'g'li	
Alohida ta'lim ehtiyojlari mavjud bo'lgan bolalar uchun inklyuziv ta'lim tizimining ahamiyati	176
Mehmonova Nodiraxon Yusufxon qizi	

Duduqlanish nutq kamchiligini korrektsiyalashning maxsus va integratsiyalashgan texnologiyalarini rivojlantirish.....	180
Boxodirova Gulasalxon Ibrohimovna	
Эссе как инструмент формирования и диагностики компетенций в системе высшего образования .	184
Шейхмамбетов Сервер Рефикович	
Matallar va folklor hikoyalari: maktabgacha ta'lim tashkilotlarida interaktiv dars texnologiyalari.....	188
Azimova Nodira Hikmatovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda jismoniy sifatlarni rivojlantirish va ularni sportga yo'naltirishning pedagogik asoslari.....	191
Norboyev Komiljon Jurakulovich, Rustamova Kamola Xayrulla qizi	
Oliy ta'lim muassasalarida ijtimoiy-gumanitar fanlarning o'qitilishining ahamiyati.....	194
Burkhanova Sabo Tulanovna	
Oliy ta'lim muassasalarida O'zbekistonning eng yangi tarixini o'qitishning metodologik asoslari va muammolari	197
Norbutayeva Guzal Abdig'ofurovna	
Ta'lim tashkilotlarida sifatni boshqarish jarayonlarini tizimli rejalashtirishning nazariy va amaliy asoslari.....	200
Abdurashit Karimovich Avliyakov	
Tarbiya darslari samaradorligini oshirishda abdulla avloniy pedagogik hikmatlaridan foydalanishni metodik tashkil etish.....	204
Daliyeva Eliza Zokir qizi	
Badiiy-tarixiy meros asosida bo'lajak pedagoglarning refleksiv tafakkuri va kasbiy identifikatsiyasini rivojlantirish	207
Qodirova Mavluda Maxodir qizi	
Adabiyot darslarida lirik asarlarni vizual yondashuvlar asosida o'qitish usullari.....	210
Sobitova Mahmudaxon Shuxratbek qizi	
ESG tamoyillarini ta'lim tizimiga joriy etish orqali talabalarda ekologik, ijtimoiy va boshqaruv ko'nikmalarini shakllantirish	216
Tursunova Shahzoda Baxromovna	
Социально-психологические факторы нарушения психологического здоровья в семье	219
Гулру Тургунова	
O'zini tarbiyalash (self-development) g'oyasining Ibn Sino ta'limotidagi o'rni	229
Usmanova E'zoza Zokirjonovna	
Оценка динамики физиологических показателей волейболистов 12–16 лет в предсоревновательный и соревновательный периоды.....	234
Умматалиева Шерзода Шерали угли	
Individual sport turlarida sportchilarning natijadorlik kompetensiyasini motivatsion omillar asosida shakllantirish.....	239
Baratov Nasriddin Karshibayevich	
O'smirlarda internetdan ortiqcha foydalanishning psixologik oqibatlarini	243
Fayziyeva Nodira Sobirovna	
Transakt analiz: shaxslararo muloqotni tahlil qilishning nazariy va amaliy asoslari	247
Nilufar Sayfidinovna Sangirova	
Inklyuziv ta'lim jarayonini boshqarish mexanizmlarini rivojlantirish (umumiy o'rta ta'lim maktablari misolida)	252
Abdug'aniyev Abdurauf Abdumannonovich	
O'zbek milliy kurashining tarixiy rivojlanish bosqichlari va uning yoshlar tarbiyasidagi pedagogik ahamiyati.....	257
Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Almardanov Xasan Asqarovich	
Belbog'li kurashning shakllanishi va rivojlanish tarixi: jismoniy tarbiya tizimidagi o'rni va metodik imkoniyatlari	261
Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Norqizilov Muxammadbek Sherali o'gli	

Dzyudo kurashining tarixiy evolyutsiyasi va uning ta'lim jarayonida kompetensiyaviy yondashuv asosida qo'llanishi	265
<i>Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Norqobilov Jamshid G'ulomovich</i>	
Dzyudo kurashining tarixiy evolyutsiyasi va uning ta'lim jarayonida kompetensiyaviy yondashuv asosida qo'llanishi	270
<i>Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Nurullayev Fazliddin Murodulla o'gli</i>	
Raqamli muhitda shaxs xulq-atvori dinamikasi (bolalik va o'smirlilik misolida)	275
<i>Raimdjanov Mirkarim Tolibjon o'g'li</i>	
O'quvchilarning intellektual qobiliyatlarini oshirishning pedagogik va psixologik asoslari	278
<i>Suvanova Baxtigul Baxridinovna</i>	
Xalqaro tajriba asosida o'quvchilarda tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish mexanizmlari	283
<i>Azimov I. T., Mirzayeva N. I.</i>	
Boshlang'ich sinflarda ingliz tili o'qitishda didaktik vositalardan foydalanish	288
<i>Ziyaboyeva Sevara Saydullayevna</i>	
Yuqori malakali o'rta masofaga yuguruvchilarning jismoniy rivojlanish dinamikasi	292
<i>Nazarov Nuriddin Baxranovich</i>	
Maktab direktorining partisipativ boshqaruv faoliyatida qarorlar qabul qilish jarayonida ishtirokchilarning roli	297
<i>Jabborova Yulduzxon Hasan qizi</i>	
Tibbiyotda nizoli vaziyatlar va ularni bartaraf etish usullari	301
<i>Olimova Dono Shakirovna, Baxtiyorova Shahnoza Mansurbekovna</i>	
Ichki kasalliklarni tashxislashda klinik fikrlashning o'rni	304
<i>Tilavova Muqaddas, Hasanova Munisa, Mamatqulova Fayzo, Hakimova Xonbuvi Hakimovna</i>	
Транснациональные компании и проблема суверенитета национального государства	307
<i>Ф. Равшанов, Л. Сохибова</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarda o'quv-biluv faoliyati motivatsiyasini rivojlantirishning pedagogik ahamiyati	311
<i>Muhammadiyeva Manzura Maratovna, Musulmonova Sabrina Akmal qizi</i>	
Texnologik ta'limda xorijiy tajriba	316
<i>Lochinbek Abdirasulov</i>	
Talabalarda ilmiy-tadqiqot ko'nikmalarini rivojlantirishning nazariy-metodologik asoslari	319
<i>Saffarova Mohidil Axmadovna, Mustafayeva Feruza Anvar qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ona tili darslaridagi asosiy resurslari: "ona tili" darsligi, mashq daftari, o'qituvchi kitobi ta'lim samaradorligini oshirishning muhim omili sifatida	324
<i>Soatova Hilola Shuhrat qizi</i>	
Harbiy vatanparvarlik tarbiyasi – zamonaviy jamiyat taraqqiyotining muhim omili sifatida	328
<i>R. D. Mustayev, H. F. Abduvositov</i>	
Русскоязычная литература Узбекистана современного периода: проблематика, поэтика и художественный анализ	332
<i>Чернова Татьяна Алексеевна</i>	
O'smirlar orasida tengdoshlar bosimi va uning psixologik ta'siri	335
<i>Toshpo'latova O'g'iloy Baxtiyor qizi</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning maktabgacha yoshdagi bolalarda iste'mol madaniyatini shakllantirish jarayonida targeting yondashuvining pedagogik nazariy asoslari	339
<i>D. G. Umnov</i>	
Ona tili darslarini ikkinchi til tamoyillari asosida tashkil etish masalalari	344
<i>Maxkamova Guluzroxon Abdumutalibovna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida mustaqil ishlarni pedagogik jihatlardan tashkil etishning nazariy va amaliy aspektlari	347
<i>Mahkamov Mahammadjon Dadajonovich</i>	
Boshlang'ich sinflarda interfaol metodlar asosida dars jarayonini takomillashtirish metodikasi	351
<i>Muhammadjonova Durdonaxon Bahromjon qizi</i>	
Tarix darslarini modellashtirishda pedagogik metodlar tasnifi va ularning samaradorligi	354
<i>Ikrom Qodirov</i>	

Hadassah gospital maktabi modelining o'ziga xos xususiyatlari, pedagogik samaradorligi va uni O'zbekiston gospital maktablariga tatbiq etishning ahamiyati	357
<i>Abdullayev Aziz Habibullayevich, Ochilov Orazbek Qosim o'g'li, Alimova Dono Abbosxanovna</i>	
Davlat boshqaruvi tizimida korrupsiyaviy xavf-xatarlarni baholash va prognozlash metodologiyasi.....	361
<i>Amirxo'jayev Shukurjon Qurbonovich, Sotvoldiyev Akbarjon Umidjon o'g'li</i>	
Neyropedagogik yondashuv asosida o'quvchilarda pozitiv fikrlashni rivojlantirishning ilmiy-nazariy va amaliy asoslari	364
<i>Babakulova Dilnoza Ramazonovna</i>	
Boshlang'ich sinflarda nutqiy nuqsonlarning oldini olish va o'quvchilarning talaffuz madaniyatini shakllantirish metodikasi.....	367
<i>Baxtiyorova Nastarin Baxriddinovna, Daminova Dilbar Melimurodovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining bilim olishga qiziqishini oshirishda gamifikatsiya elementlaridan foydalanishning nazariy-metodik asoslari.....	370
<i>G'aniyeva Gulxayyo Islom qizi, Raxmatova Shaxlo Mansurovna</i>	
Ingliz tili darslarida kitobxonlik ko'nikmalarining o'ziga xosligi	373
<i>Jo'raboyeva Turg'unoy Ikromjon qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida lingvokognitiv kompetentlikni rivojlantirishning didaktik tizimi.....	377
<i>Kozimova Sadoqat</i>	
Umumta'lim maktablarida tabiiy fanlar (science)ni o'qitish orqali ekologik savodxonlikni shakllantirishning pedagogik asoslari	380
<i>Majitov Turg'unali Anvar o'g'li</i>	
Oilaviy munosabatlarda manipulyativ muloqot indikatsiyasi: psixologik tahlil va eksperimental natijalar.....	383
<i>Nishanova Zulfizar Yashin qizi</i>	
Bo'lajak mutaxassislarining kasbiy tayyorgarligini takomillashtirishda raqamli ta'lim texnologiyalarining o'rni.....	386
<i>Nurulloev Firuz No'monjonovich</i>	
Talabalarining kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishning tarixiy-pedagogik asoslari (ma'rifatparvar mutafakkirlar merosi misolida).....	390
<i>Sabirov Kaxramon Bektursun o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'lim yoshidagi 5-6 yoshli bolalarda muammoli vaziyatlarni mustaqil yechish qobiliyatini shakllantirish metodikasini takomillashtirish.....	393
<i>Tillayeva Vasila O'ktam qizi</i>	
Kritik fikrlash kompetensiyasining pedagogik va didaktik mazmuni	398
<i>Tursunaliyev Shaxzod Sherali o'g'li</i>	
Kurashchi qizlarning texnik harakatlarini kinematik va kinetik modellashtirish	402
<i>Xomudjonova Feruza Komiljon qizi</i>	
Oliy ta'limda ishga doir muloqot asoslari fanini o'qitish orqali talabalarining og'zaki fikrlash va nutq faoliyatini rivojlantirish	406
<i>Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna</i>	
Роль онлайн-платформ и образовательных сервисов в формировании ответственности студентов.....	409
<i>Гуламов Жасур Баходирович</i>	
Изучение изменений полярного переключения негативных и позитивных эмоций средового воздействия в процессе развития/реабилитации механизмов эмпатии	413
<i>Ягудин Дмитрий Рустамович</i>	

TARIX DARSLARINI MODELLASHTIRISHDA PEDAGOGIK METODLAR TASNIFI VA ULARNING SAMARADORLIGI

Ikrom Qodirov

Chirchiq davlat pedagogika universiteti
Pedagogika kafedrası v. b. dotsenti

ORCID: 0009-0007-8915-5859

Annotatsiya: Zamonaviy ta'lim tizimida tarix fanini o'qitishning yangi yondashuvlari, xususan, darslarni modellashtirish jarayoni tahlil qilinadi. Tarixiy voqealarni o'quvchilar ongida jonli va tizimli shakllantirishga xizmat qiluvchi metodlarning ilmiy-pedagogik tasnifi asoslanadi. Interaktiv, vizual va raqamli modellashtirish usullarining o'quvchilarning kognitiv faolligi hamda tarixiy ongini rivojlantirishdagi o'rni yoritiladi.

Kalit so'zlar: tarix ta'limi, modellashtirish, pedagogik metodlar, interaktiv usullar, raqamli texnologiyalar, kompetensiyaviy yondashuv, tarixiy xotira.

Abstract: New approaches to teaching history in the modern education system are examined, particularly the process of lesson modeling. A scientific and pedagogical classification of methods aimed at the vivid and systematic formation of historical events in students' minds is substantiated. The role of interactive, visual, and digital modeling methods in developing students' cognitive activity and historical consciousness is highlighted.

Key words: history education, modeling, pedagogical methods, interactive methods, digital technologies, competency-based approach, historical memory.

Аннотация: Рассматриваются новые подходы к преподаванию истории в современной системе образования, в частности, процесс моделирования уроков. Обосновывается научно-педагогическая классификация методов, направленных на наглядное и системное формирование исторических событий в сознании учащихся. Раскрывается роль интерактивных, визуальных и цифровых методов моделирования в развитии познавательной активности и исторического сознания обучающихся.

Ключевые слова: историческое образование, моделирование, педагогические методы, интерактивные методы, цифровые технологии, компетентностный подход, историческая память.

KIRISH

O'zbekiston Respublikasida ta'lim tizimini isloh qilish jarayonida tarix fanini o'qitishga alohida e'tibor qaratilmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi "2022 – 2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-son¹ Farmonining 34-maqsadida yoshlarda vatanparvarlik, milliy g'urur va tarixiy xotirani shakllantirish bo'yicha aniq vazifalar belgilangan. Biroq an'anaviy "ma'ruza-ko'rgazma" usullari zamonaviy o'quvchilarning talablarini to'liq qondirmayotgani kuzatilmoqda. Shu bois tarix darslarini modellashtirish – ya'ni tarixiy jarayonlarni o'quv xonasi sharoitida qayta yaratish va tahlil qilish imkonini beruvchi metodlarni joriy etish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Modellashtirish tushunchasi nafaqat jismoniy maketlarni, balki tarixiy vaziyatlarni, ijtimoiy munosabatlarni va voqealar ketma-ketligini simulyatsiya qilishni ham o'z ichiga oladi. Ushbu maqolaning maqsadi – tarix darslarini modellashtirishda qo'llaniladigan metodlarni tizimli tasniflash va ularning pedagogik samaradorligini baholashdan iborat.

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi "2022 – 2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-son Farmoni: <https://lex.uz/uz/docs/-5841063>

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Tarix darslarida modellashtirish metodlari masalasi ko'plab olimlarning tadqiqot ob'ekti bo'lgan. Jumladan, V.V. Shogan va E.V. Storjakovalarning "Методика обучения истории" nomli darsligida tarix darslarida badiiy obrazlar yaratish orqali modellashtirishning o'ziga xos jihatlari yoritilgan. Ushbu asarda mualliflar tomonidan yangi turdagi darslar – obrazli dars, tafakkur darsi, kayfiyat darsi va mustaqil harakat darslari taklif etilgan.

Pedagog olim V.V. Guzeev birinchi bo'lib modellashtirish metodining ta'lim jarayonida qo'llanilishini tizimli ravishda tavsiflab bergan. Uning fikricha, modellashtirish metodi muammoli ta'lim bilan birgalikda o'quvchilarning individual faolligini oshirishning muhim omili hisoblanadi.

Shuningdek, N.Yu. Nalyotova va N.P. Senchenkovlarning tadqiqotlarida ta'lim jarayonlari genezisini o'rganishda modellashtirish metodining ahamiyati hamda tarixiy-pedagogik fanlarda qo'llaniladigan metodologik yondashuvlar tizimli ravishda tahlil qilingan.

Taniqli olim Ilhomov Z.A. o'zining "Tarix fanining nazariy asoslari" nomli fundamental asarida modellashtirish metodining tarixiy tadqiqotlardagi o'rniga alohida to'xtalib o'tgan. Olimning ta'kidlashicha, tarixiy hodisalarni modellashtirish mantiqiy shakllantirish yordamida amalga oshiriladi va bu jarayon soddalashtirish, ideallashtirish hamda abstraktlashtirish bilan bog'liq. Z.A. Ilhomovning fikricha, modellashtirish metodi manbalardagi ma'lumotlarning reprezentativligini tekshirish, dalillarning ishonchligini aniqlash hamda ilmiy farazlarning haqiqiylikni tekshirish imkonini beradi.

TADDIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot jarayonida ma'lumotlar bir necha usullar asosida to'plandi: ilmiy adabiyotlar va pedagogik-huquqiy hujjatlarni tahlil qilish orqali nazariy asoslar shakllantirildi, tarix fanini o'qitish amaliyotini o'rganish maqsadida pedagogik kuzatuvlar olib borildi hamda o'qituvchilar va o'quvchilar o'rtasida so'rovnoma va suhbat usullari qo'llanildi. Shuningdek, dars jarayonlarida modellashtirish metodlaridan foydalanish holati taqqoslash usuli orqali baholandi. Olingan ma'lumotlar sifat va miqdoriy tahlil asosida qayta ishlanib, ularning o'zaro bog'liqligi aniqlashtirildi. Tahlil jarayonida tasniflash, guruhlash, umumlashtirish va qiyosiy tahlil metodlaridan foydalanildi. Natijalarni ishonchligini ta'minlash maqsadida turli manbalardan olingan ma'lumotlar o'zaro solishtirildi va interpretatsiya qilindi, bu esa modellashtirish metodlarining pedagogik samaradorligini aniqlash imkonini berdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Yuqoridagi olimlarning fikrlaridan kelib chiqqan holda, ilmiy-pedagogik jihatdan tarix darslarini modellashtirish va unda metodlardan foydalanishda quyidagicha yondashishimiz mumkin. Tarix darslarini modellashtirishning nazariy asoslarini quyidagicha talqin qilish mumkin. Pedagogikada "modellashtirish" – bu o'rganilayotgan obyektni uning mohiyatini aks ettiruvchi sodd va tushunarli shaklda taqdim etish jarayonidir. Tarix darslarida modellashtirish quyidagi vazifalarni bajaradi: vizualizatsiya – ko'z bilan ko'rib bo'lmaydigan o'tmish voqealarini tasvirlash; tizimlashtirish – murakkab tarixiy jarayonlarni mantiqiy bog'liqlikda ko'rsatish; empatiya – o'quvchini tarixiy shaxs o'rniga qo'yib, qaror qabul qilishga undash. Modellashtirish jarayoni o'qituvchidan darsni oldindan loyihalashni talab qiladi. Bu yerda asosiy e'tibor o'quvchining passiv tinglovchidan faol ishtirokchiga aylanishiga qaratiladi.

Metodlarni ilmiy-pedagogik jihatdan quyidagicha tasniflash mumkin. Tarix darslarini modellashtirishda qo'llaniladigan metodlarni ularning funksional vazifasi va qo'llanilish usuliga ko'ra to'rt asosiy guruhga tasniflash maqsadga muvofiqdir. Vizual-axborot modellar tarixiy ma'lumotlarni ko'rgazmali shaklda taqdim etishga qaratilgan bo'lib, ular xronologik tartib – voqealarni ketma-ketlikda joylashtirish, infografik xaritalar – harbiy yurishlar, savdo yo'llari va hududiy o'zgarishlarni dinamik ko'rsatish, shuningdek, tarixiy portretlar va rekonstruksiyalar – shaharlar, binolar, shaxslar va boshqa obyektlarning modellaridan foydalanishni o'z ichiga oladi. Mazkur modellarining samaradorligi o'quvchilarning vizual xotirasini mustahkamlash bilan birga murakkab ma'lumotlarni tez idrok etishga yordam beradi. Interaktiv-simulyatsion modellar o'quvchilarni tarixiy jarayonning bevosita ishtirokchisiga aylantiradi. Bunda roli o'yinlar – masalan, "Qurultoy" mavzusida Amir Temur davridagi siyosiy vaziyatni qayta yaratish, tarixiy debatlar – muayyan tarixiy qarorlar yuzasidan bahs-munozaralar tashkil etish, hamda sud jarayoni simulyatsiyasi – tarixiy shaxslar faoliyatini huquqiy nuqtai nazardan baholash kabi usullar qo'llaniladi. Ushbu modellarining samaradorligi o'quvchilarning tanqidiy fikrlashi, nutq madaniyati va jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishda namoyon bo'ladi.

Raqamli-virtual modellar zamonaviy axborot texnologiyalariga asoslangan bo'lib, ular virtual reallik (VR) va qo'shimcha reallik (AR) vositalari orqali o'quvchilarni virtual muzeylarga olib borish yoki qadimiy obidalarni sinf sharoitida "tiklash", tarixiy strategiya o'yinlari orqali resurslarni boshqarish va harbiy taktikalarni o'rganish, shuningdek, onlayn arxivlar bilan ishlash orqali raqamlashtirilgan hujjatlarni tahlil qilishni o'z ichiga oladi. Ushbu modellarining samaradorligi o'quvchilarning raqamli savodxonligini rivojlantirish hamda tarix faniga bo'lgan

qiziqishini oshirishda namoyon bo'ladi. Kognitiv-tahliliy modellar esa mantiqiy fikrlash va muammo yechishga qaratilgan bo'lib, ularga keys-stadi (case-study) – aniq bir tarixiy muammo bo'yicha hujjatlar tahlili, hamda muammoli savollar tizimi – “Agar tarix boshqacha bo'lganida...” kabi alternativ ssenariylarni tuzish kiradi. Bu modellarning samaradorligi o'quvchilarda mustaqil xulosa chiqarish va sabab-oqibat bog'liqligini anglash ko'nikmalarini shakllantirishda ifodalanadi.

Modellashtirish metodlarini joriy etishda bir qator to'siqlar ham mavjud. Jumladan, texnik ta'minotning yetishmasligi – raqamli modellar uchun kompyuter va boshqa texnik vositalarning zarurligi bilan bog'liq muammo hisoblanadi. Buning yechimi sifatida mobil qurilmalardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish maqsadga muvofiqdir. Shuningdek, o'qituvchilarning malakasi – an'anaviy usullarga o'rganib qolgan pedagoglarning yangi texnologiyalarni o'zlashtirishda qiyinchiliklarga duch kelishi bilan izohlanadi. Mazkur muammoni bartaraf etish uchun o'qituvchilar malakasini oshirish kurslari hamda zamonaviy metodik qo'llanmalarni ishlab chiqish zarur.

1-jadval: Tarix darslarida modellashtirish metodlarining ilmiy-pedagogik tasnifi

Yo'nalish	Qisqacha mazmuni	Ahamiyati
Nazariy asos	Modellashtirish tarixiy voqea va jarayonlarni sodda, tushunarli shaklda ifodalashdir.	Darsni tizimli tashkil etadi.
Vizual-axborot metodlar	Xronologiya, xarita, portret va rekonstruksiya orqali tarixiy materialni ko'rsatadi.	Vizual xotirani kuchaytiradi.
Interaktiv-simulyatsion metodlar	Rolli o'yin, debat, sud jarayoni orqali o'quvchini faol ishtirokchiga aylantiradi.	Tanqidiy fikrlashni rivojlantiradi.
Raqamli-virtual metodlar	VR, AR, onlayn arxiv va strategik o'yinlardan foydalaniladi.	Qiziqish va raqamli savodxonlikni oshiradi.
Kognitiv-tahliliy metodlar	Case-study va muammoli savollar asosida tahlil olib boriladi.	Mustaqil xulosa chiqarishga o'rgatadi.
Asosiy to'siqlar	Texnik baza, o'qituvchi malakasi va vaqt cheklanganligi muammo tug'diradi.	Joriy etishda tashkiliy yechim talab etiladi.

Dars vaqtining cheklanganligi: Interaktiv usullar uchun ko'p vaqt talab qilinadi. Bunga yechim sifatida darsni loyihalashda vaqtni aniq taqsimlash va uy vazifalaridan samarali foydalanishni yo'lga qo'yish muhim ahamiyat kasb etadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa sifatida shuni aytish mumkinki, tarix darslarini modellashtirish – bu shunchaki o'qitish usuli emas, balki o'quvchilarda chuqur tarixiy ong va milliy qadriyatlarni shakllantirishning muhim vositasidir. Yuqorida keltirilgan tasniflar shuni ko'rsatadiki, har bir metod guruhining o'ziga xos afzalliklari mavjud. Eng yuqori samaradorlikka erishish uchun o'qituvchilar ushbu metodlarni kompleks holda, ya'ni vizual, interaktiv va raqamli usullarni o'zaro uyg'unlashtirgan holda qo'llashlari lozim.

Kelajakda tarix ta'limida modellashtirish metodlarini yanada rivojlantirish, milliy tariximizga oid maxsus simulyatsion dasturlar yaratish hamda o'qituvchilar uchun metodik bazani mustahkamlash zarur. Bu esa, o'z navbatida, mamlakatimizda barkamol avlodni tarbiyalashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasining 2020-yil 23-sentabrdagi “Ta'lim to'g'risida”gi O'RQ-637-son Qonuni: <https://lex.uz/docs/-5013007>
2. Saidov A., Qosimov B. Tarixni o'qitish metodikasi. – Toshkent: “O'qituvchi”, 2018.
3. Abdullayeva N. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Fan, 2021.
4. Ilhomov Z.A. Tarix fanining nazariy asoslari. – Toshkent, 2020. – 111 b.
5. Шоган В.В., Сторожакова Е.В. Методика обучения истории. Художественные образы на уроках истории: учебник для вузов. – Москва: Юрайт, 2026. – 301 с.
6. Налётова Н.Ю., Сенченков Н.П. Методология исследования генезиса образовательных процессов в историко-педагогической науке // Austrian Journal of Humanities and Social Sciences. – 2016. – № 11-12. – С. 25-32.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №3(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.